Pred nekoliko dana je objavljeno kako neke od poslovnih banaka «uvode» kredite bez valutne kaluzule. Mislio sam (krivo) da će se toj vijesti pridati potrebna pozornost. Očekivao sam da će vladajuća koalicija iskoristi to kao svoje postignuće kako je kuna nakon gotovo desetogodišnje stabilnosti vratila povjerenje hrvatskih građana. Ne treba zaboraviti da smo, mi stariji, uglavnom živili u uvjetima mekog budžetskog ograničenja. Samo je centralna banka, prilično stidljivo, pozdravila potez banaka koje uvode kredite bez vlautne kaluzule.

Primjereno je pitati kako to da, nakon toliko vremena, tako značajan događaj ostaje bez primjerene analize? Mnogo manje značajne stvari dobijaju neuporedivo veći publicitet.

Zapravo ništa nije čudno i sve je čudno istovremeno. Ali da ne zanovijetam, ukratko ću prezentirati svoje poglede. No prije toga nekoliko napomena kojih smo zadnjih dana mogli čitati u pojedinim tiskovinama.

«Kad se dovrši sanacija banaka trebalo bi preispitati ulogu i strukturu Državne agencije za osiguranje štednih uloga i sanaciju banaka (DAB), uključujući reviziju obuhvata i cijene osiguranja štednih uloga.»
«Veliku osjetljivost na promjenu tečaja pokazuju i javne financije, s obzirom na izraženu potrebu zaduživanja u inozemstvu i činjenicu da se krajem prošle godine od dvije trećine državnog duga odnosilo na inozemne vjerovnike (sic! – opaska autora).»

«....Hrvatskoj (su) potrebne kontinuirane strukturne reforme u financijskom sektoru, koje će produbiti financijsko tržište i njegovu učinkovitost te dodatno liberalizirati kapitalni račun bilance plaćanja.»

«...predlažu da se granica za ulaganje u strane vrijednostne papire pomakne s 15 na 25 ili 30 posto, s obzirom da su domaći financijski instrumenti slabo razvijeni.»
Lako je pokazati da su «preporuke» MMF-.a vrlo značajne po budućnost hrvatske privrede i fainancijskog sustava. Naprosto nije moguće ne identificirati nekoliko značajnih odredbi koje dodatno odvajaju financijsku od privredne aktivnosti čime se dodatno, ukoliko se «preporuke» prihvate, odvajaju tokovi društvene reprodukcije.

Internacionalizacija banaka je dramatična. Austrija kontrolira 52 milijarde kuna i Italija 77 milijardi kuna (prema podacima HNB) što u odnosu na konsolidiranu bilancu poslovnih banaka na kraju 2001. godine od 143 milijarde (podaci HNB) predstavlja 90%. Ovako visok stupanj internacionalizacije bankarskog sustava znači i «prepuštanje» kreditne politike «domaćim» poslovnim bankama. Otuda je jasno da kapital odnos nije više zainteresiran za kontrolne točke od strane nacionalnih institucija (čitaj: centralne banke). Ipak, privaćanje «preporuka» MMF-a znači dodatno smanjenje šansi za preživaljanje preostalim poslovnim bankama koje nisu «domaće».

Eurizacija Hrvatske je opće poznata stvar. Do toga nije trebalo doći. Stupanj eurizacije svakim je danom sve veći. U tom smislu su točne konstatacija MMF-a.

Liberalizacija kapitalnog računa «normalan» je nastavak ove i ovakve monetarne i ekonomske

politike. Naprosto, Hrvatska je izložena kriterijima razvijene privrede što se želi transparento ostvariti liberalizacijom kapitalnih računa.

Sve izneseno ukazuje da je Hrvatskoj, ukoliko prihvati «preporuke» MMF-a, određeno da se prepusti neoliberalizmu koje «propovjedaju» međunarodne institucije. O koncepciji i strategiji razvoja, u tim i takvim uvjetima, nije moguće govoriti.

Podaci pokazujuda nema signifikantne veze između inozemnih ulaganja i rasta društvenog proizvoda. Nadalje, podaci pokazuju da nema učinaka ekonomske politike. Podaci, jednako tako, pokazuju da centralna banka predstavlja tek transformacijiski mehanizam te i takve politke (vidljivo iz bilance centralne banke).

MMF nam nije kriv ako prihvatimo njegove «preporuke». Odgovornost za to pripada centralnoj banci i Vladi. Nitko nas nije nikad silio da radimo po diktatu. Sada kada smo u tako značajnoj dužničkoj krizi nemamo više dovoljan broj stupnjeva slobode za autonomnu ekonomsku i monetarnu/kreidtnu politku.

Hrvatska ovom politkom neće učiniti primjeren rezultat kao što to poneki građani (ali i ekonomisti) očekuju. potrebno nam je stvaralačko razaranje kako je to prije šezdesetak godina pokazao, po meni i dokazao, velike austijski ekonomist J. A. Schumpeter.

Kao što znamo devizni depoziti dominiraju bilancama poslovnih banka. Valutni rizik je izuzetno velik naprosto zbog odnosa marginalnih produktivnosti nije moguće dinamizirati privredni razvoj i održati postojeći tečaj. Bez dinamiziranja razvoja Hrvatska dramatično smanjuje svoju perspektivu i nema ni riječi o tome da će sutra biti bolje. Teško je očekivati (iako ništa nije nemoguće na ovim prostorima) da će stanovništvo i ovaj puta progutati udicu i napustiti svoju «deviznu vjernost».

Nije za očekivati da će strane banke subvencionirati stanovništvo putem preuzimanja deviznog rizika i tako umanjiti svoje profite. To je naprosto nezamislivo.

Zaključak je samo jedan. Hrvatska odista neće imati deviznog rizika. Ovo znači da nije realno očekivati promjenu tečaja. I stvarno promatra li se kretanje deviznih rezervi moguće je lako ustanoviti da je moguće povući dvostruko veću kkoličinu kuna nego što ih je u opticaju. Ovo daje mogućnost centralnoj banci da odredi tečaj sukladno svojim ili «svojim» politikama. To je cijela priča.

Ono zbog čega pišem ovaj napis i čemu se suprostavljam jest činjenica da je time jasno dato do znanja da glede kreditne politike centralna banka neće ništa učiniti što znači da nema razvoja. I drugo da će i dalje politika centralne banke biti usmjerena na parcijalnu ravnotežu (cijena i tečaja) što znači nastavak postojeće monetarne politike.

Posljedice za dinamiziranje razvoja su dramatične. Naprosto nije moguću dinamizirati razvoj ako isti nije podrežan o strane financijskog dijela procesa reprodukcije. Naprosto robna privreda se sastoji iz dva dijela. Realni dio nije moguće odvojiti od financijskog. Nasilno odvajanje, slučaj Hrvatske, jasno pokazuje pogubnost te i takve politike.

Moguće politike nakon uvođenja kredita bez tečajnog rizika su bitno sužene. Krediti bez valutne kalauzule u uvjetima kakve danas ima Hrvatska (vidi Ekonomiju IX, broj 4.) prilično je opasna rabota. Kratko rečeno ne vidim razloga za postojanje centralne banke. Eutanazija centralne banke stajala nas je više društvenih proizvoda.